

Gezin en opvoeding

(Storia Live 2: les 29)

Naam:

Klas:

Vak: Geschiedenis

1. Algemene info:

Domein

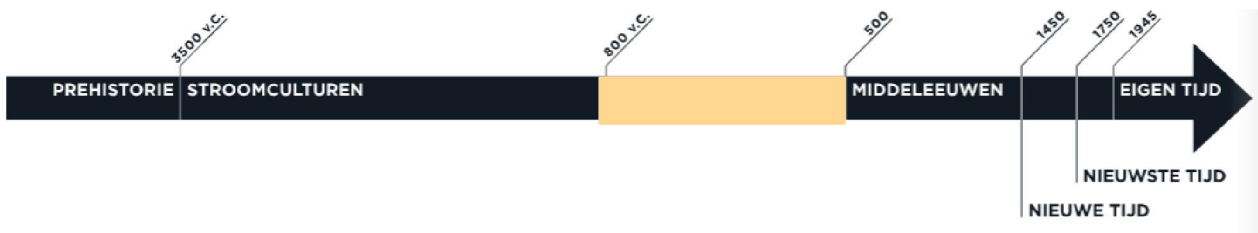
Cultureel

Plaats

Romeinse Rijk

Tijd

We noemen het oranje tijdvak de **klassieke oudheid**

De probleemstellingen:

- 1. "Wat was de verhouding tussen man en vrouw in de Romeinse tijd?"*
 - 2. "Hoe zag het Romeinse onderwijs eruit?"*
 - 3. "Hoe vermaakten kinderen zich in de Romeinse tijd?"*
-

Uitleg van het groepswerk:

- Er zijn drie delen in het groepswerk, één deel voor elke probleemstelling. Wanneer je een probleemstelling hebt afgewerkt, verbeter je voor je naar de volgende gaat. Dit staat aangegeven in de werkbundel. De verbeter sleutels liggen vooraan. Je legt de verbeter sleutels terug vooraan op de juiste stapel.
- Als je de drie verplichte delen hebt gemaakt, mag je achteraan één van de keuzedelen halen. Dit mag je per groep doen, maar ook individueel. De verbeter sleutel van de keuzedelen liggen achteraan. Leg deze telkens netjes terug op de juiste stapel.

Afspraken:

- Wanneer je dit symbool ziet, moet je voor die opdracht iets opzoeken op je gsm. Opzoeken doe je NIET op Facebook of Instagram. Bij de opdrachten waar dit symbool niet staat, gebruik je GEEN gsm.
- Iedereen werkt mee aan het groepswerk. Het is niet de bedoeling dat één groepslid werkt en de rest alles overschrijft.
- Je werkt **rustig!** Je moet babbelen, maar stoort geen andere groepjes.
- Als je een vraag hebt, steekt je je hand omhoog.
- Je krijgt 35 minuten voor het groepswerk. Het eerste deel is het langste, probeer dit binnen 20 minuten af te ronden. Zo heb je nog 10 minuten voor het tweede deel en 5 minuten voor het derde deel.

Veel succes!

2. "Wat was de verhouding tussen man en vrouw in de Romeinse tijd?"

Opdracht 1: Bekijk onderstaande bron en los de vraag op.

Musonius Rufus, Fragmenten (1^e eeuw), over de mens.

"Volgens mij bestaat het menselijke ras uit een sterker geslacht, het mannelijke, en een zwakker geslacht, het vrouwelijke. Bij elk geslacht passen welbepaalde taken. Spinnen en andere huishoudelijke activiteiten passen eerder bij de vrouw dan de man. Gymnastiek en andere activiteiten buitenshuis zijn eerder geschikt voor de man."

Welk geslacht is superieur volgens Musonius Rufus?

Het mannelijke

Wat zijn de taken van de vrouw?

Spinnen en andere huishoudelijke activiteiten

In een Romeins gezin heeft de man ('**pater familias**') het voor het zeggen. Hij bezit alles, zowel het huis als de mensen erin, denk maar aan kinderen, slaven... Hij beslist zelfs letterlijk over leven en dood. Een pasgeboren kind wordt aan zijn voeten gelegd. Als hij het in de armen neemt, mag het blijven leven, in het andere geval laat men het kind sterven. In rijkere milieus worden meestal enkel gebrekkige kinderen verstoten. In armere milieus verstoten mensen soms ook gezonde baby's, omdat ze er niet voor kunnen zorgen. De **levensverwachting** voor de baby's die worden gehouden, ligt bovendien erg laag door slechte hygiëne, gebrek aan medische kennis en onvoldoende of verkeerde voeding.

Opdracht 2: Bekijk onderstaande bron en los de vragen op.

Levensverwachting in het Romeinse Rijk.

- Slechts 30% van de baby's haalt het eerste levensjaar.
- Slechts 50% van de kinderen die 1 jaar halen, worden 10 jaar.
- Slechts 25% van de mensen die 10 jaar halen, worden 50 jaar.
- De levensverwachting ligt op 25 jaar.

Hoeveel procent zuigelingensterfte (sterven binnen het eerste levensjaar) kwam voor in het Romeinse Rijk?

70%

Zoek op: Hoeveel procent is de zuigelingensterfte momenteel in België?

0,3%

Zoek op: Wat is de huidige levensverwachting in België?

81,29 jaar

Opdracht 3: Vul volgend schema aan waarin het huwelijk in de Romeinse tijd en het huwelijk nu worden vergeleken. Doe dit op basis van de bronnen die eronder staan. Beantwoord ook de vragen.

Huwelijk in de...	Romeinse tijd	Huidige tijd
Minimumleeftijd:	Meisjes: 12 jaar	18 jaar
Wettelijk toestemming nodig van:	Jongen en meisje (indien meerderjarig), ouders	Partners
Partners gekozen door:	Elkaar	Ouders en familie

Ulpianus over het huwelijk.

"We hebben te maken met een wettig huwelijk als tussen diegenen die huwen het huwelijksrecht bestaat, als zowel de mans als de vrouw geslachtsrijp zijn, als beiden hun toestemming geven, in het geval dat ze niet aan de vaderlijke macht onderworpen zijn, en als ook hun ouders akkoord gaan, als betrokkenen aan de vaderlijke macht onderworpen zijn."

Xenophon over zijn huwelijk.

"Toen zij mij huwde, was zij nog geen vijftien jaar oud. Toch was zij niet de jongste bruid, de minimumleeftijd bedroeg twaalf jaar. Tot dan toe had zij thuis geleefd onder streng toezicht, opdat zij omzeggens niets zou zien of horen, en opdat zij zich nergens nieuwsgierig over zou maken. Zeg mij, kan ik meer wensen dan dat ik in haar een vrouw zou treffen, die de wol kan spinnen en tot kleren weven?"

Ulpianus over de bruid, Dig. 23, 1, 12.

"Als ze niet ingaat tegen de wil van haar vader, gaat men ervan uit dat ze instemt. Meer nog, de vrijheid om in te gaan tegen de wil van haar vader is haar alleen toegestaan als haar vader een verloofde uitkiest die schaamteloos is of onwaardig in zijn levenswijze."

Hoewel in theorie de toestemming van het meisje nodig is om van een huwelijk te spreken, heeft zij in de praktijk meestal geen keuze. Verklaar met behulp van de derde bron hierboven.

Het meisje mag enkel tegen de keuze van haar vader ingaan als haar vader iemand uitkiest die schaamteloos is of onwaardig in zijn levenswijze.

Romeinse meisjes trouwen dus al erg vroeg en hebben hier zelf zeer weinig over te beslissen. Zij trouwen zo vroeg omdat ze als echte last worden aanzien, meisjes kunnen immers geen fysiek werk. Bovendien moet de familie van het meisje een bruidsschat betalen aan haar man.

Opdracht 4: Plaats volgende begrippen op de juiste plaats in het schema:

Bezit alles – geen politieke rechten – mag scheiden indien slechte behandeling – krijgt bruidsschat terug bij scheiding of als partner sterft – leidt het huishouden en de huisslaven – beheert de huissleutels – macht en gezag over familie – mag erfenis beheren vanaf 25 jaar

	Man	Vrouw
Rechten	Bezit alles; Macht en gezag over familie.	Geen politieke rechten; Mag scheiden indien slechte behandeling; Krijg bruidsschat terug bij scheiding of als partner sterft; Mag erfenis beheren vanaf 25.
Plichten	/	Leidt het huishouden en de huisslaven; Beheert de huissleutels.

Opdracht 5: Pas de historische methode toe op onderstaande bron. Lees de bron en beantwoord vervolgens de vragen.

Cato, De agricultura, dl. CLXIII (ca. 155 v.Chr.)

Achtergrondinformatie: 'De agricultura' is een praktisch naslagwerk voor de grootgrondbezitters. De Romeinse politicus Cato Maior (234-149 v.Chr.) vindt het niet meer dan normaal dat vrouwen weinig of geen rechten hebben. Hij is een typische vertegenwoordiger van de regerende klasse van het oude republikeinse Rome: een bekwaam politicus, legerofficier, even wilskrachtig als koppig, even sober als conservatief.

"Sta ervoor in dat ze haar plichten als huishoudster vervult. Heeft de meester jou haar als echtgenote toegewezen, wees dan tevreden met haar. Zorg ervoor dat ze jou ontziet. Ze mag niet te zeer op luxe gesteld zijn. Laat haar liefst zo weinig mogelijk omgaan met burens of andere vrouwen en hen evenmin thuis of in haar eigen vertrekken ontvangen. Naar avondmalen gaan, op straat rondslenteren dient ze niet te doen (...) Ze moet proper zijn, het landgoed schoon en netjes houden, de haard gewijd houden en dagelijks schoonvegen, vooraleer ze slapen gaat (...) Ze moet ervoor zorgen dat ze voor jou en de hele familie eten klaar heeft."

Opdracht 6: In onderstaande tabel zie je 3 kolommen. In de eerste kolom staat telkens een uitspraak over de Romeinse tijd. Als deze in de huidige tijd niet meer klopt, zet je een kruisje in de tweede kolom en motiveer je dit in de derde kolom. De eerste uitspraak is als voorbeeld al opgelost.

Uitspraak	Niet meer correct	Waarom?
1 <i>Echtscheidingen zijn vrij normaal bij de rijken en komen veel voor.</i>	X	<i>Echtscheidingen komen nu voor in alle lagen van de bevolking.</i>
2 <i>Na een scheiding blijven de kinderen meestal bij de man.</i>	X	<i>Nu meestal bij de vrouw of afwisselend.</i>
3 <i>De Romeinen zijn monogaam (slechts één partner tegelijk).</i>		
4 <i>De vader mag een kind afwijzen wanneer hij twijfelt of hij wel de vader is of wanneer het kind gehandicapt.</i>	X	<i>De officiële vader moet financieel voor de kinderen zorgen.</i>
5 <i>Als de vader ('pater familias') sterft, wordt zijn bezit onder alle nakomelingen verdeeld.</i>		
6 <i>Ongewenste kinderen worden weggegooid op de vuilnisbelt.</i>	X	<i>Kinderen worden beschermd door de wet.</i>
7 <i>De vader moet toelating geven voor de eerste verloving.</i>	X	<i>Meisjes of jongens kunnen dit zelf beslissen als ze volwassen zijn.</i>
8 <i>De man is meestal 10 jaar ouder dan de vrouw.</i>	X	<i>Maakt niet meer uit.</i>
9 <i>Oorspronkelijk mogen neven en nichten niet trouwen en noemt men dit 'incestum'. Vanaf de 2^e eeuw komt het echter regelmatig voor;</i>	X	<i>Dit wordt nu als incest beschouwd.</i>
10 <i>Een huwelijk tussen een Romein en een veemdeling of slaaf kan niet.</i>	X	<i>Slaven bestaan niet meer. Belgen mogen met vreemdelingen trouwen.</i>
11 <i>Jongens kunnen trouwen vanaf 14, meisjes vanaf 12.</i>	X	<i>Vanaf 18, voor beide geslachten.</i>
12 <i>Augustus bepaalt bij wet dat ongehuwde vrouwen boven de 20 en ongehuwde mannen boven de 25 gestraft worden.</i>	X	<i>Niemand is verplicht om te trouwen.</i>
13 <i>Augustus bepaalt dat een huwelijk niet meer mag kosten dan 1000 sestertiën. Die wet wordt vaak overtreden</i>	X	<i>Iedereen bepaalt zelf hoeveel er wordt uitgegeven.</i>
14 <i>De meeste (rijke) meisjes zijn maagd als ze huwen.</i>	X	<i>Dat is de beslissing van het meisje zelf.</i>

3. "Hoe zag het Romeinse onderwijs eruit?"

Vandaag in Vlaanderen betaalt de overheid het onderwijs. Dat geldt niet voor de Romeinse tijd, de ouders moeten zelf het **schoolgeld** betalen. Omdat het zoveel kost, zijn er niet veel scholen. De scholen liggen ook bijna altijd in een stad.

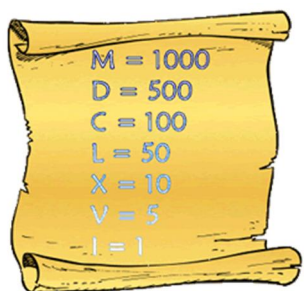
Opdracht 7: Onderwijs was heel duur. Wie zou er niet naar school gaan?

Arme kinderen, slaven, meisje

De kinderen die niet naar school gaan, leren nooit lezen of schrijven. De meisjes helpen in het huishouden en de jongens leren het vak van hun vader. Sommige ouders sparen om hun kinderen toch naar school te kunnen sturen. De opleiding zorgt er namelijk voor dat het kind kans maakt om **hoger in de maatschappij** op te klimmen door bijvoorbeeld advocaat of legerofficier te worden.

Opdracht 8: Maak de volgende oefeningen uit het Romeinse basisonderwijs en los de vragen op.

1. Los de rekensommen op. **BELANGRIJK:** De Romeinen kenden enkel de Romeinse cijfers, reken en antwoord dus net als hen in Romeinse cijfers.

M = 1000
D = 500
C = 100
L = 50
X = 10
V = 5
I = 1

$I + V = VI$
 $D + CX = DCX$
 $LX + CI = CLXI$
 $L - XV = XXXV$

2. Lees de zin voor en schrijf de zin foutloos over.

SERVI IN VIA AMBULANT.

SERVI IN VIA AMBULANT.

3. Vertaal nu de zin. Hieronder staat wat extra informatie om je te helpen.

Servus = slaaf (servi = meervoud, dit is het onderwerp van de zin)
ambulare = wandelen (ambulant = derde persoon meervoud)
in via = op de weg, op straat

De slaven wandelen op straat.

4. Welke drie vakken kregen Romeinse kinderen in de basisschool? Je kan de vakken afleiden uit vraag 1 en 2.

Wiskunde, lezen en schrijven

Voor de rijke kinderen naar school gingen, kregen ze thuis les van een geleerde Griekse slaaf. De **basisschool** liep van 7 tot 12 jaar. Je kon dit thuis volgen, dan had je een eigen **huisleraar**, of op school in een klas bij de **ludi magister**. De lessen startten bij zonsopgang en eindigden 's middags.

Dit is een wasplank of wastafel. De Romeinse kinderen schreven niet op papier, maar op dit object. Het was een houten plankje dat besmeerd was met was. Ze konden de was induwen met een pennetje, zodat ze konden schrijven. Wanneer het plankje vol was, werd het terug gladgestreken.

Na de basisschool gingen de rijke jongens naar het **secundair onderwijs**, tot hun vijftiende. Ze kregen daar les van de **grammaticus** in Latijnse en Griekse literatuur. Ze kregen af en toe andere vakken zoals een beetje aardrijkskunde, wiskunde en geschiedenis.

De laatste schooljaren voor hun achttiende brachten rijke jongens door in de **retorenschool**. Hier kregen ze les van de **retor** in het openbaar spreken. Ze moesten bijvoorbeeld opstellen maken over allerlei onderwerpen.

Opdracht 9: Lees de bron over straffen en los de vraagjes op.

Straffen binnen het Romeinse onderwijs.

"Handleiding voor leerkrachten:

- Oefeningen maken doe je niet, de leerlingen moeten luisteren naar je en alles uit het hoofd leren.*
- Als een leerling lui is, geef je hem stokslagen.*
- In de hogere jaren mag je je leerlingen geselen (= slaan met een leren zweep) bij elke zware overtreding terwijl de andere leerlingen hem vasthouden."*

Geef twee voorbeelden van straffen die je kon krijgen in de Romeinse tijd.

Stokslagen, geseling (slagen met leren zweep)

Geef twee voorbeelden van straffen die je nu kan krijgen.

Strafstudie, nablijven, meldplicht, iets schrijven, helpen...

Opdracht 10: Lees de bron en los de vraagjes op. Deze bron is een leercontract voor armere jongeren die een vak moesten leren en dat niet bij hun ouders konden doen. Zij gingen in de leer bij een vakman.

Leercontract uit Oxyrhynchus, 183 n.Chr.

"(...) maken dit wederzijdse contract. Isichrion bevestigt dat hij zijn zoon, minderjarig (= jonger dan 14 jaar), aan Heraclas heeft gegeven als leerjongen, om het genoemde beroep, wever, te leren voor een periode van vijf jaren. Vanaf de achtste maand van het derde jaar zal hij loon ontvangen. Zijn vader zal hem gedurende elke dag brengen van zonsopgang tot zonsondergang. De jongen moet alle bevelen uitvoeren die hij krijgt. Hij zal gevoed worden en twintig vakantiedagen per jaar hebben zonder dat iets afgetrokken wordt van zijn loon. Maar als hij langer dan deze periode niet werkt of als hij afwezig is door ziekte of ongedisciplineerd is, moet hij na afloop van het contract eenzelfde aantal dagen voor de leraar werken, maar zonder loon."

Welk beroep zal de zoon van Isichrion leren?

Wever

Hoelang duurt zijn opleiding? Vanaf wanneer wordt hij hiervoor betaald?

De opleiding duurt 5 jaar. Hij zal betaald worden vanaf de achtste maand van het derde jaar.

De meeste leercontracten starten wanneer de jongere 12 jaar is, hoe oud zal hij zijn als hij afstudeert?

17 jaar

Hoeveel vakantiedagen krijgt hij?

20 dagen

Hoeveel vakantiedagen heb jij? (met uitzondering van de weekends)

15 weken vakantie en nog extra feestdagen = ca. 115 dagen vrijaf.

Wat moet hij doen als hij ziek is? Wat moet jij doen voor de school als je ziek bent?

Hij moet dan na het einde van zijn opleiding hetzelfde aantal dagen komen werken, zonder betaald te worden. Wij moeten een doktersbriefje binnenbrengen.

De rijke kinderen die naar school gingen, hadden meer **vakantie**. Zij moesten niet naar school van half juli tot eind oktober. Naarmate ze ouder werden, gingen ze in hun vakantie wel vaak helpen bij een advocaat of andere hoog aangeschreven man, om zo de kneepjes van het vak te leren.

Tijd om te verbeteren!

4. "Hoe vermaakten kinderen zich in de Romeinse tijd?"

Net zoals jullie als kind graag speelden, deden de Romeinse kinderen dat ook. Zij hadden echter geen technologische snuffjes zoals gameboys of iPads om spelletjes op te spelen. Toch zijn er vele spelletjes die de Romeinse kinderen speelden en je vandaag de dag nog steeds zal terugvinden in onze samenleving.

Opdracht 11: Verbind de volgende foto's met de juiste naam en omschrijving van het spel dat de Romeinse kinderen speelden.

The diagram consists of several boxes containing descriptions of Roman toys, connected by blue lines to corresponding photographs of the toys. The connections are as follows:

- Een houten zwaard** is connected to the photograph of a wooden sword.
- Een pop uit ivoor.** is connected to the photograph of an ivory doll.
- Actiefiguurtjes.** is connected to the photograph of two small action figures.
- Dieren op wieltjes.** is connected to the photograph of a wooden toy animal on wheels.
- Walnoten. De Romeinse kinderen speelden hiermee door in het zand vakjes te tekenen. Vervolgens moesten ze de noten in de juiste vakjes gooien.** is connected to the photograph of several walnuts.
- Een jojo.** is connected to the photograph of a wooden juggling ball.
- Een leren bal en een Romeinse bal.** is connected to the photograph of two leather balls.

Welke van deze spelletjes heb jij ooit zelf gespeeld?

Eigen antwoord.

Tijd om te verbeteren!

Proficiat! Jullie hebben de drie probleemstellingen beantwoord. Als je alles hebt verbeterd, mag je overgaan naar het keuzegedeelte. Dit keuzegedeelte bestaat uit enkele leuke opdrachten over gezin en opvoeding in Rome. De opdrachten liggen achteraan. Je kan kiezen uit een woordzoeker of een spel. De woordzoeker mag je individueel, per twee of in groep maken. Het spel kan je best met 3 à 4 spelers spelen. Je mag zelf kiezen met welke opdracht je begint. Zorg ervoor dat het materiaal achteraan ordelijk blijft liggen.